

אהבה אחרת

מהימאד תמוה הדבר, ואף־על־פי־כן הוא עובדה: הרגשות הנאים, אף הכוונות הטורבות, אינם מעמידים ספרות טובה. כך וכיוצא בכך אמרו כבר מלומדים מאתנו, שזונים מאתנו, ואף־על־פי־כן הרי זו אמת. ואם בפרוזה זה הדין, קל־יחומר בשירה. ודאי, יש להיזהר מהכללות. ועם זאת הרי אם אך נאמץ כלשהו את זכרוננו, מיד נמצא שמתוך אותם צרורות של כתובים שנודמן לנו לקרוא בימי התהלכנו על־אדמות, הללו שנתחברו בסימן של יאוש ומרי פעלו עלינו יותר מאלה שרוח תקוה ואהבת־הבריות הופפת עליהם; שפרח־הרע למיניהם ריחם הולך יותר מזה של פרח־חסד; שמזל־עקרב גיסרוו ניכר יותר מזה של מזל־טלה, למשל; שחשכת־לילה, ואפילו זיוו המכסיף של ירח, מפעימים אותנו רב־יתר מאורה המתוק והטוב־לעיניים של שמש נדי־בה.

האם זה משום שהורמזו כוחו גדול מכוחו של אהרימן? האם זה משום שיצר־לבנו רע הוא מנעורינו? האם זה משום שהאמנות מעיקרה היא יונקת חיותה מן השלילי וההר־סני שבנפשנו, מן הלי־לי שבה, והוא־הוא הנוח להיפעל ממנה? — אף בשאלות אלו קדמונו גדולים מאתנו, מלומדים מאתנו, והיו בהם שהשיבו עליהן. אנחנו אין כוחנו יפה להשיב; אין כוחנו מגיע אלא כדי ציון אי־אלו עובדות — ותמיהות שבצדן.

„אהבה אחרת“ הוא ספרון שקוי צפירי־חמה ורווי זהרוי רגשות טובים. כגון: „אהבתך אדע... ולו גם בלי מלים אותה תביע / שלך אני — שלי אתה“ (ע' 7). וכגון: „אל תחולל ברכת־מטר / ומשׁוש פריה — / תקות הרש — / אל תקופח. // מעט דגן / אל אסמין / בשתי ידיו / לו יאסוף הדך“ (ע' 15). וכגון: „גורא עד להיכן מוגר כל תום. / עד להיכן הגיעו חיי־ת־טרף“ (ע' 98). וכגון:

* אראלה אור; אהבה אחרת; ציורים; יחזר קאל קמחי; ספרית פועלים / שירה, 1960; 103 עמ'.

„ואל תושב ריקם ידם / של מקימי ביתם בשער. / של מפלחי קרקע סלעית / לרא־שונה אותם יודעת. / יראו ולו רק זאת הפעם / מעט שכר בעמלם: / יום שפולו קציר ולהט, / יום שפולו ברכה מעט“ (ע"ע 46/7). וכגון: „כל החלון — שמיים תכ־לת. / כל החלון — השמש אור. / כל החלון — דרורים ומזר / ופרח וכפתור“ (ע' 39). וכגון עוד ועוד הרבה.

מתוך חופן מובאות מעין אלו אין להסיק דווקא ש„אהבה אחרת“ אין בו שירים נעי־מים למקרא, או שאין בו סימני התקדמות „טכנית“ לעומת קובץ שיריה הקודם של המחברת. למרבה השבח אפשר אפילו להוסיף ולומר שאין בצרור־שירים זה שום יומרה בכלל. עד כדי כך שתמהים אנו מעט מה צורך היה בהדפסתו, בעצם...

צ. ק.

שירת האגם הגנוע

לאחר שדיפדפנו, מאז נספחה ישראל למש־פחת־האומות, בשורה שלמה של אלבומים ישראליים מאד, עצמאיים מאד, צבאיים מאד, תכופות מכה־עיניים בצבעיהם המפר־צצים, ולאחר שנלאינו ראות את תצלומי איכרינו ולוחמינו, מלחינו וטייסינו, ילדינו ושוטרינו, שרינו ומצביאינו, עתיקותינו ומד־בריותנו, מחוללינו וטפסנינו, חסידינו ות־מנינו, שיכונינו ופרדסינו — הן ייסלח לנו אם הוצאנו אגנת־הרווחה למראה תצלומי השחור־לבן באלבום הזה של נוף־אריך שהיה ואיננו, על צמחייתו, חיותו, עופותיו, מימרי תיו ועפרו, על הדוות ססגוניות־מלשעבר ועל תוגת חלוננו.

„האגם“ הוא אגם־החולה, נשמת־עדן, הצלם הוא איש חולתא, המעיד על עצמו, במספר שורות מאופקות בשער האלבום: „עשירים שנה נהגתי להפליג במימיו [של האגם] בתורי אחרי הדגה. לילות החושך, ימי השמש הלוהטת וגלי סערה הם אשר קיש־רו בינינו“. בעשרות התצלומים הגדולים הוא מבקש להציג לפנינו „לא סיפור מושלם אלא גומות־הן של האגם, כפי שנראו בעיני

החי המנושל, המיותם, העופות שאינם מביינים את אותות־הזמן ואינם תופסים את הגור הנחרץ, עקבות הטריטוריים בבזבז שנת־יבש; הנה האגם הנמק והולך, פליטי דגים שפותרו, אגמיות עריריות, יצורי־אגם מוט־לים למעצבה ביבושת; הנה השריפה שאכלה בגאון הגומא («כשוך השריפה גותר אפר הקברות השחור ולבנו ההרוך»), וצב־המים הגוסס, על אדמה מתעלפת, בין גבעולים מתפצצים...

האלבום הוא מגמתי־מובהק, כמוכן; אף־על־פי־כן, נקי הוא מכל תעמולה במובנה המוכר לנו היטב. הוא מצומצם בניגוד־אריך אחת קטנה, והוא ממצה תופעה אחת — בת־לווייתו של מפעל טכני־קלאי מסוים — ומשווה לה מדידים של תופעה קוסמית. והוא טבוע בחותם וזכרונותיו, רגשותו, אהבתו וכאבו של איש אחד. אחד מרבים. אחד שהוא הרבה. אחד שהוא קונכייה שמתוכה אנו שומעים קולו של ים מלא, של אגם מלא, של עולם מלא.

מפעל השנה!

ספרי המועדים

9 כרכים הדורים

4600 עמודים • מאות תמונות

במחיר מוזל 53 ל"י

(במקום 70 ל"י)

ובתשלומים לתשעה חדשים

האנציקלופדיה הגדולה

של שבת וחג

מקומה בכל בית יהודי

הוצאת דביר

אחד מאוהביו". התמונות, שפפי הנראה בעליל צולמו בעונות שונות, בשעות שונות, משך תקופת־זמן לא קצרה, מעידות לא רק על רמה מקצועית גבוהה ועל הסתכלות אמנותית ועל מצלמה רגישה אלא גם על נפש רגישה. והצלם האמנותי המעולה הן לא בלהטי־עדשות יבוא אל לבנו לכבשו כי אם בסגולות אחרות, בדברים שתפסו את לבו שלו ועתה הם יוצאים ממנו.

התצלומים ערוכים על־פי סדר־התפתחות מסוים, דראמתי למדי, מן החיים במלואם (במקטע אפייני של פני האגם בקירבת הביצה בעונת הקיץ), קטע שבמרכזו מודק־רים מן הקרקעית הרדודה גבעולי אגמון אחדים), ועד לקירחת אחריתם המשמימה, הזועפת (עיט מעל עץ בחוף). בין שתי הנקודות האלו אנו מתנהלים בשופי, אט־אט, כנאה לנופים אלה שאין אדם מופיע בהם לעינינו לעולם להפריע את ההרמוניה שלהם, מבוססים־משכשכים צעד־צעד בעקבות המציא למה, גוהרים אל פני המים בעלות השחר מעליהם בדממה, ניבטים אל טבלן מצויץ הזוקף ראשו מחלקת־המים, אל להקות שקנ־אים ושפחים ודרורים במעופן, שטים־עוברים סמוך לקני־הסוף שעל החוף, גוגעים־לא־גוגעים בפקעת שפמונים על קרקעיתה של סירת־דיג, מציצים בדאגה בפניה מחולת־ערפל אחרי סער (ע"ע 38/9), אחד התצלומים הנפלאים שבאלבום!), שחים אל עליה מרי־סטי־המים של שושנת־מים, גלווים לטילום של גזולי ארד־הרגליים, ואחר־כך, עדיין אט־אט, ובלב יודע, אנו קרבים לבוא אל מול פני שואת־הציביליזציה־ההפיתוח: הנה מקדחו של המחפר הגדול; הנה זרם הבזבז שמכונת־הייבוש שופכת־מתחתו על פיסת־שמיים שאננה; הנה זרעות־המתכת הנטויות על הצומח, כמו באפולונית שערי־תופת, להכריתה; הנה השרשים העקורים, סחופי זרמו של הנהר («עדיין לא אבינו להאמין»).

• סטר מירום: שירת האגם הגווע (תצלום מים); עיבוד הטקסט: ידידיה פלס; הוצאת «דבר», 1960; 152 עמ'.